

FUNDAMENTAREA PRINCIPILOR CONCEPTUAL-METODOLOGICE DE BAZĂ ALE ELABORĂRII PARADIGMEI DE CREȘTERE ECONOMICĂ CALITATIVĂ ȘI DETERMINAREA PRINCIPALELOR EI COMPONENTE

Vadim MACARI,
dr. în economie, conf. cercet., IEFS

In the article, four basic conceptual and methodological principles of elaboration of the qualitative growth's paradigm have been substantiated and ten of its main components (factors, policies) have been determinated as central pillars and driving force of the paradigm.

Ținând cont și de abordările teoretice și de esență ale noțiunii de paradigmă, am putea fundamenta și formula, cel puțin, următoarele **patru principii conceptual-metodologice de bază ale elaborării unei noi paradigme**.

1. Paradigma trebuie să fie generală și recursivă

Paradigma trebuie să fie **generală** (să genereze o viziune largă asupra obiectului său de aplicare, iar schimbarea ei să antreneze schimbări principiale și consistente) și **recursivă** (să fie legată recursiv de sistemele pe care le generează), adică care ar putea genera nenumărate astfel de sisteme [1].

Pentru studierea sistematică și sistemică a diversității de opinii teoretice, **cercetarea științifică** apelează la scheme simplificatoare, dar cuprinzătoare, care pot furniza o mare eterogenitate operațională, sugestii privind metodele de cercetare. Acestea și sunt așa-numitele **paradigme**.

Fiind formule teoretice cu caracter general, paradigmele propun seturi de **postulate-supoziții** pe care le putem considera descrieri ale realității în scopul obținerii unor ipoteze derivate. Supozițiile ce alcătuiesc o paradigmă sunt, de fapt, postulate – afirmații, care specifică relații și condiții pe care le putem considera doar potențial ca fiind adevărate.

Conceptul de paradigmă, așa cum îl înțelegem noi astăzi, a fost introdus de istoricul și sociologul Thoms Kuhn, care în “Structura revoluțiilor științifice” (1962) preciza: “Paradigmele sunt acele realizări științifice universal recunoscute, care pentru o perioadă, oferă probleme și soluții model unei comunități de practicieni.” Este vorba, deci, despre convingerile pe baza cărora cercetătorii își elaborează ipotezele, teoriile, își definesc obiectivele și metodele.

Thomas Kuhn este cel care a dat termenului paradigmă actualul sens, când l-a folosit pentru a se referi la un **set de activități ce definesc o disciplină în orice moment**. Totuși Kuhn prefera să folosească termenii exemplu și știință normală, care au un înțeles mai precis. În cartea sa “The Structure of Scientific Revolution”, el definea paradigma luând în considerare următoarele variabile:

- a) Subiectul ce va fi observant;
- b) Tipul întrebărilor care vor fi puse în discuție și răspunsurile în relație cu subiectul;
- c) Cum ar trebui structurate aceste întrebări;
- d) Cum ar trebui interpretat rezultatul investigației.

La Thomas Kuhn baza practicii cercetării și a consensului într-o știință care a atins stadiul maturității nu este teoria științifică, ci ceva mai complex, **paradigma**. Kuhn argumentează că **cercetarea științifică** în disciplinele care au ajuns în acest stadiu nu este condusă, în primul rând, de teorii și reguli metodologice generale, ci de **experiențe împărtășite în comun**, ce sunt încorporate **în paradigme**.

Paradigmele înțelese ca *realizări științifice exemplare*, ca *exemple concrete de formulări și soluții ale problemelor științifice*, **sunt** baza aceluia acord al oamenilor de știință asupra fundamentelor, lucru ce distinge orice cercetare științifică matură. Paradigmele sunt realizări științifice universal recunoscute, care pentru o perioadă oferă probleme și soluții-model unei comunități de practicieni. Însă nu e clar: de ce numai pentru practicieni, dar nu și pentru teoreticieni, chiar dacă rezultatele aplicării paradigmelor, în ultimă instanță, sunt necesare anume practicienilor, pentru a fi implementate ca finalitate pentru societate. Or, **rezultatele de ordin practic** ale paradigmelor pot fi obținute doar cu ajutorul **rezultatelor teoretice corecte obținute** ca efect al cercetărilor efectuate în cadrul aceleiași paradigme!

Ca *realizări științifice care oferă modele de formulare și rezolvare de probleme* unui grup de cercetători, constituie entități complexe ce **cuprind elemente de natură teoretică, metodologică și instrumentală**. Cunoașterea cuprinsă într-o paradigmă este în mare măsură una *tacită*. Formularea și rezolvarea de probleme pe baza *cunoașterii tacite* cuprinse în paradigme constituie ceea ce Kuhn numește „**știință normală**” sau „**cercetare normală**”.

Preocupat să explice cum evoluează cunoașterea științifică, Thomas Kuhn observa în primă instanță că nu se poate vorbi în mod strict de **caracterul cumulativ** al procesului de dezvoltare în știință. *Cunoașterea se bazează pe modalități foarte diferite de a vedea lumea și care se află în competiție*. Deși **observația și experiența** restrâng diferențele dintre aceste crezuri științifice, câte un element arbitrar, pare să se impună ca ingredient în toate modurile de gândire științifică.

În accepțiunea lui Kuhn, **știința normală** este cercetarea bazată pe unele *realizări ale științei*, pe care o comunitate științifică le consideră fundamentale pentru practică în continuare. Acest lucru se realizează în condițiile în care aceste realizări sunt suficient de importante ca să atragă destui aderenți de la interese de studiu care ar fi competitive. *Pe de altă parte, aceste rezultate lasă în continuare destul loc cercetării în aceeași direcție*. Așa apar **paradigmele**, realizări științifice, care pentru o perioadă de timp se constituie în modele de soluții pentru o comunitate științifică. Ele conferă posibilitatea desfășurării activităților științifice într-un cadru de reguli și standarde bine stabilite. *Existența paradigmelor într-o sferă a cercetării este un semn de maturitate pentru dezvoltarea științei în acel domeniu*. **Modelul de evoluție al științelor** este trecerea de la o paradigmă la alta prin proces revoluționar [1].

2. Condițiile indispensabile pentru schimbarea și instalarea unei noi paradigme dominante

Apariția noilor teorii presupune **distrugerea unor paradigme preexistente** și schimbări majore în tipul de probleme și tehnicile științei normale. De aceea ele sunt precedate de o pronunțată insecuritate legată de cunoaștere, de un sentiment al eșecului în activitatea de rezolvare a problemelor în știința normală. **Noua teorie apare ca o rezolvare a crizei**. Astfel, o paradigmă existentă va fi *declarată depășită* doar în condițiile în care o alta mai performantă este pregătită să-i ia locul. A respinge o teorie în lipsa alteia înseamnă a respinge știința însăși.

Pentru ca o **anomalie** să inducă **criza**, trebuie îndeplinită și o **altă condiție**. Ea privește numărul mare de soluții parțiale și divergente care apar în legătură cu o problemă. Trecerea de la o paradigmă la una nouă presupune *construirea teoriei pe fundamente noi care să integreze aceste soluții*. Inaugurarea revoluțiilor științifice se face prin divizarea comunității științifice cu privire la validitatea paradigmei.

Alegerea paradigmelor în competiție conduce la o separare a membrilor comunității științifice asemănătoare cu separarea între cei care au moduri diferite de a înțelege viața. **Ceea ce aduce noua paradigmă este un nou tip de predicție** (anticipare,

previziune) asupra faptelor care nu puteau fi înțelese de vechea paradigmă. Impactul revoluționar privește schimbarea semnificațiilor conceptelor centrale ale unei paradigme. Tot acum se schimbă și **problemele** care pot fi acceptate de noua paradigmă. Preluând direcția unei noi paradigme, cercetătorul își însușește teoria, metodele și standardele cercetării într-o mixtură, la început, complicată, de neîteles.

La momentul **schimbării paradigmelor** și a revoluțiilor științifice, percepția despre lume a oamenilor de știință se schimbă radical. Deoarece paradigmele determină în mare măsură și experiențele prioritare ale specialiștilor, schimbarea lor trebuie să ducă și la mutații în practica vieții. Se poate aprecia că în urma revoluțiilor științifice oamenii de știință trăiesc într-o nouă realitate.

Poate că **marea barieră a schimbării de paradigmă**, o constituie în anumite cazuri, refuzul de a vedea dincolo de prejudecăți, pentru că după cum a zis Albert Einstein: „E mult mai ușoară dezintegrarea unui atom decât a unei prejudecăți”. Pluralitatea paradigmelor teoretice oferă cercetătorului posibilitatea diversității opționale. Nici o paradigmă nu trebuie, însă, absolutizată, există și **paradigme alternative**. „Gama **paradigmelor sau modelelor** existente este în mod inevitabil foarte largă, iar alegerea va fi raportată la o poziție filozofică sau științifică generală”, afirma Denis McQuail.

Câteva din condițiile de bază care facilitează un sistem de valori ca să devină o paradigmă dominantă, sunt următoarele:

- Organizații profesionale care să adopte acea paradigmă;
- Lideri care să introducă și răspândească acea paradigmă;
- Media care să discute acel sistem de valori;
- Instituții guvernamentale care să acorde încredere acelei paradigme;
- Profesori care s-o predea;
- Conferințe speciale pentru a dezbate acea paradigmă;
- Să fie prezentă în toate tipurile de media;
- Grupuri care să creadă în acea paradigmă;
- Posibilități de aprofundare a cercetărilor bazate pe acea paradigmă.

Cele mai cunoscute **formulări ale paradigmelor** sunt cele care aduc în discuție lupta pentru democrație (Alexis de Tocqueville), lupta dintre clasele sociale (Karl Marx), nașterea capitalismului (Max Weber) și mai recent instituția familiei (Talcott Parsons), socializarea precoce (Robert Merton) sau frustrările relative (Samuel Stouffer). Pentru a spune mai multe despre fiecare trebuie detaliate separat fiecare curent de gândire.

În concluzie „modul cel mai simplu de a înțelege ce sunt **paradigmele** este de a le privi ca pe **niște hărți**” (Steven Covey, Eficiența în șapte trepte), adică de la un capăt la altul și pe îndelete [1].

3. Orice paradigmă nouă trebuie să asigure o mai bună definire a domeniului său de studiu

În lipsa unei paradigme, toate faptele de observație care pot contribui la dezvoltarea unei științe par să fie la fel de relevante. Această culegere de date a fost o caracteristică pentru începutul activităților științifice în orice domeniu. Ceea ce era dificil în continuare, ținea de interpretarea lor. **Paradigma oferă tocmai aceste condiții de selecție a faptelor, evaluare și judecare a lor.**

Kuhn nu considera conceptul de paradigmă potrivit științelor sociale(?), lucru pe care îl considerăm foarte discutabil și chiar neacceptabil. Însă, chiar el a explicat în prefața cărții sale că și-a apropiat acest concept tocmai pentru a distinge între științele sociale și cele naturale. Această încercare de a explica a venit în contextul în care el scria această carte la Palo Alto, înconjurat de sociologi, când a observat că **aceștia nu se**

puteau pune de acord cu privire la sensul conceptelor sau teoriilor, astfel încât el a conchis că *„trecerea succesivă de la o paradigmă la alta cu ajutorul revoluțiilor reprezintă drumul normal al științelor mature”*. Aceste idei erau în sine revoluționare pentru acea vreme și au cauzat o schimbare majoră în modul în care academicienii vorbeau despre știință. Oricum, Kuhn a făcut o „schimbare de paradigme” în istoria și sociologia științelor.

Pe de altă parte, un alt teoretician care se referea la noțiunea de paradigmă este M. L. Harta, care *în 1986 introducea noțiunea de „paradigmă socială” în contextul științelor sociale și îi identifica componentele de bază*. Ca și Kuhn, se referea la schimbarea de paradigmă, dar concentrându-se asupra circumstanțelor sociale și efectelor schimbării. Astfel, schimbarea paradigmei produce schimbări asupra modului în care fiecare percepe realitatea.

În acest context de contrapunere *a opiniilor referitoare la aplicabilitatea noțiunii de „paradigmă” în cazul științelor sociale*, nu credem că s-ar găsi argumente științifice veritabile și imbatabile ce ar demonstra că elaborarea și aplicarea paradigmei în științele sociale ar fi un lucru eronat, inacceptabil și contraindicat. Cu atât mai mult că, deoarece *știința economică* este una mixtă, cu totul specială – „social-naturală”, concomitent conținând componentele respective, logica cunoașterii ne impune de a recunoaște (de fapt, se poate ușor și demonstra științific acest lucru, dar suntem siguri că el este evident ca o axiomă) aplicabilitatea paradigmei în științele sociale, inclusiv în știința economică.

Pentru a putea fi acceptată ca paradigmă, o teorie trebuie să se dovedească *mai bună* decât celelalte posibilități de interpretare, chiar dacă niciodată ea singură nu va putea explica sau interpreta toate faptele dintr-un anumit domeniu de studiu. *Orice nouă paradigmă aduce cu sine o mai bună definire a domeniului de studiu*. Toți cercetătorii care lucrează într-un domeniu în care există deja o *paradigmă*, pot să-și desfășoare munca având avantajul unor *concepțe deja definite*. În cadrul *științei normale*, toate noile descoperiri înseamnă articularea fenomenelor observate în cadrele deja trasate prin *paradigmă*. Paradigma forțează aprofundarea unui domeniu până la detalii altfel neidentificabile.

Investigarea științifică a faptelor în cadrul științei normale se concentrează în *trei direcții*:

1) este cercetată clasa faptelor pe care paradigma le-a ales ca fiind relevante în mod deosebit pentru natura lucrurilor (sunt aplicate mijloace din ce în ce mai complicate pentru aprofundarea realității acestor fapte);

2) se caută legi cantitative care leagă faptele între ele;

3) se caută regularități calitative în natura lucrurilor.

În acest mod paradigma se va extinde la interpretarea altor realități și va genera noi arii de interes. Procedând astfel, o mare parte din *activitatea teoretică constă în folosirea teoriei existente pentru prezicerea informațiilor factuale* de valoare reală, acest fapt fiind în realitate o mare dificultate [1].

4. Noua paradigmă trebuie să posede capacități cognitive superioare paradigmei precedente

T. Kuhn considera că *paradigmele sunt incomensurabile*, adică două paradigme nu pot fi valabile în același timp. Văzută în cadrul filozofiei științei, noțiunea de paradigmă pare să fie mai degrabă un mod de autodefinire a științei. Deși împărtășim opinia lui T. Kuhn că o nouă paradigmă care înlocuiește una veche nu e întotdeauna mai bună, deoarece normele sunt controlate de însăși paradigma care este definită de propriile valori, suntem fermi în convingerea că *o nouă paradigmă, obligatoriu trebuie concepută ca una mai performantă decât cea veche*. Altfel scopul de a elabora noua

paradigmă devine, din start, un nonsens. Doar în acest caz devin valabil câteva *rațiuni* menționate de T.Kuhn *pentru care oamenii se lansează cu pasiune în cercetarea științifică*: dorința de a fi util, pasiunea de a explora zone ale cunoașterii, speranța de a găsi o ordine în lucruri, tendința de a testa cunoașterea de-a gata sau preexistența etc.

O alta condiție ca problema să fie considerată științifică este ca ea nu doar să aibă soluție, dar și ca soluția să fie una acceptabilă în termeni conceptuali și teoretici. În principiu, cum s-a menționat mai sus, cercetătorul trebuie să fie capabil să satisfacă cerințele conceptuale, teoretice, metodologice și instrumentale ale științei pe care o profesează.

Paradigmele împărtășite de o comunitate științifică sunt cadre care ghidează cercetarea fără ca ele să conțină reguli stricte pentru cercetare. Toți învață teoria ca atare, dar nu toți o aplică în același fel. Ceea ce-i deosebește pe specialiști în practica lor este tipul de experiență pe care li-l conferă modul în care utilizează paradigma.

Apariția unor probleme insolubile generează astfel conștiința unei anomalii – ca și cum ar fi afectate așteptările paradigmei care guvernează știința normală. În această situație cercetătorii adună date noi, încercând să învețe, să vadă natura într-o altă perspectivă, deoarece *faptul anormal nu este considerat ca ceva cu statut științific*.

Descoperirile necesită un proces de conceptualizare care să permită asimilarea lor teoretică și implică necesitatea depășirii rezistenței paradigmei ce urmează să fie schimbată sau extinsă, pentru că orice noutate în cunoaștere ar putea contrazice postulatele paradigmei sau întrece posibilitățile sale practice. Regulile derivă din paradigme, dar paradigmele pot ghida cercetarea chiar în lipsa regulilor. Pentru aceleași realități, ca și T. Kuhn, Michel Foucault a folosit termenii „episteme” și „discurs”.

În toate cazurile, schimbările de paradigmă depind foarte mult de ceea ce percepem, și în primul rând, a esențialului, pentru că după cum a spus și David Perkins, profesor la Harvard: „90% din erorile de gândire aparțin de fapt percepției” [1].

Deși în esență ***paradigmele presupun existența unor scheme***, ele nu se rezumă la acestea, deoarece realitatea social-istorică, cu infinita ei bogăție de aspecte, nu se suprapune peste ele, solicitând modificări și mereu alte modele comunicative. În funcție de paradigmă, deciziile majorității pot influența viitorul unei afaceri sau chiar a unor destine naționale.

Ca ingeniozitatea științifică să se manifeste este necesar ca problema să aibă soluții. Or, ***soluția stă tocmai în aplicarea paradigmei***. Iar comunitățile științifice care dețin o paradigmă au de fapt un criteriu de alegere a problemelor. Alte tipuri de probleme care nu au soluții în paradigma aleasă vor fi respinse.

Investigațiile efectuate în cadrul prezentului studiu ne permit ca să determinăm (evident, cu un anumit grad de relativitate) un ***set concret de componente*** (factori, politici) care ar trebui, în opinia noastră, să constituie pilonii centrali și forța motrice ale noii paradigme de creștere economică calitativă, paradigmă valabilă, în primul rând, pentru cazul Republicii Moldova.

Deci, principalele componente ale noii paradigme ar fi următoarele:

- 1) Investițiile eficiente (străine și locale, directe și indirecte, investițiile din contul remitențelor) ca factor prioritar al modernizării economiei.
- 2) Competitivitate internațională. Politicile de competitivitate și dezvoltarea întreprinderilor, în special, a întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM). Managementul performant al întreprinderilor. Mediul propice de afaceri.
- 3) Comerțul extern ca expresie a competitivității și a capacității concurențiale internaționale a țării. Exporturile de mărfuri și servicii competitive pe piețele externe. Optimizarea balanței comerciale prin reducerea importului și sporirea exportului.

- 4) Politicile bugetar-fiscale și financiar-creditare stimulative. Extinderea accesului la finanțare. Facilitarea accesului la credite ieftine.
- 5) Cercetarea – Inovarea – Dezvoltarea ca factor de primă importanță al unei creșteri economice calitative.
- 6) Noile tehnologii performante (transfer tehnologic), re-tehnologizarea masivă a producerii.
- 7) Politici performante în sectoarele prioritare.
- 8) Deetatizarea optimă a proprietății publice și eficientizarea administrării ei.
- 9) Politicile performante de administrare publică („buna guvernanță”). Descentralizarea puterii.
- 10) Politicile de dezvoltare națională regională și locală echilibrată și eficientă. Descentralizarea și autonomia locală.

Aici trebuie de subliniat că *componentele* enumerate ale noii paradigme, ca și altele, care au rămas după cadrul schițat de noi, nu sunt niște fenomene sau procese necunoscute științei economice, ci constituie prin sine, ca atare, factori și politici cu o prezență permanentă în cadrul strategiilor economico-sociale ale țării. Altceva deosebește *componentele* enumerate ale noii paradigme – anume promovarea insistentă și consecventă a acestora trebuie să asigure la etapa actuală a dezvoltării economiei țării o creștere economică calitativă, *bazată și generată de factori de creștere calitativi*.

Pornind de la capacitatea reală a potențialului echipei de cercetători antrenați în prezenta cercetare, în compartimentele respective ale acestui studiu vor fi investigate mai detaliat componentele 1), 4), 5) și 11) ale *noii paradigme*.

Aici ne vom limita doar la relevarea anumitor aspecte, în opinia noastră, principiale, esențiale și de fond, ce vizează unele componente aparte, din cele enumerate mai sus, ale *noii paradigme*.

Este bine cunoscut faptul că partea absolut preponderentă din **remitențele** transferate de către cetățenii Republicii Moldova ce muncesc peste hotare este utilizată pentru procurarea mărfurilor de consum mobiliare și imobiliare și doar o foarte mică parte din acestea sunt alocate ca **investiții în lansarea unor mici afaceri**.

Una din consecințele economice negative serioase a remitențelor masive este faptul că acestea măresc direct proporțional cererea solvabilă agregată la mărfurile de consum pe piața internă a țării, în timp ce mărimea ofertei de mărfuri pe piața națională rămâne aceeași, ca și în cazul, dacă aceste remitențe nu ar exista. Ca rezultat, are loc o presiune a cererii agregate sporite din contul veniturilor populației, ce au ca sursă remitențele, ceea ce provoacă creșterea inevitabilă a prețurilor la grupurile respective de mărfuri, adică **generează inflație**.

La capitolul **investiții străine directe (ISD)**, în plan regional, raportul volumului acestora la PIB în anii 2002-2008 în Republica Moldova a fost unul destul de înalt – 5,03% și 11,5%. Dar în 2009, drept consecință a crizei financiar-economice, el s-a redus brusc la 2,23%. Însă, după cum observă unii specialiști [2] acest raport a fost înalt, deoarece PIB-ul este mic. *ISD per capito sunt foarte mici*, comparativ cu cele din Europa Centrală și de Est (ECE), și *similare* celor din CSI. Se consideră că Republica Moldova poate participa cu succes în competiția regională pentru ISD mai degrabă prin *factorii instituționali*.

Competitivitatea internațională înaltă a mărfurilor și serviciilor produse în Republica Moldova trebuie să fie *componenta principală și generalizată* a noii paradigme, **factorul decisiv al creșterii economice calitative – baza dezvoltării umane durabile și calitative a țării**. Competitivitatea internațională *cumulează* acțiunea pozitivă a tuturor factorilor-componente ale noii paradigme.

Este foarte important ca mărfurile și serviciile produse în Republica Moldova să posede o competitivitate înaltă și pe piața internă a republicii. Numai în măsura competitivității lor, mărfurile autohtone vor fi capabile să substituie importul mărfurilor analogice străine. Și ceea ce este foarte important: necesitatea realizării sarcinii de a produce mărfuri și servicii autohtone de o competitivitate înaltă va impune agenții economici respectivi să antreneze la maximum, la toate fazele procesului de producere, factorii intensivi (eficiență, economie de factori de producție, cercetare și inovare, tehnologii avansate, intensitate, productivitate sporită, calitate înaltă etc.). Iar necesitatea sporirii volumului producției competitive pe piața internă va atrage după sine crearea a noi locuri de muncă bine plătite, ridicarea calificării forței de muncă, un aflux proporțional al lucrătorilor calificați – cetățeni ai Republicii Moldova, plecați peste hotare. Or, actualmente, progresul economico-social al unei țări este apreciat, în mare parte, în funcție de numărul *noilor locuri de muncă create*. Ca urmare a antrenării *factorilor intensivi* au de câștigat și *agenții economici* – crește productivitatea, calitatea, profitul, se reduc costurile, apar noi oportunități considerabile de investiții din contul profitului, fapt ce declanșează noi și noi cicluri de dezvoltare. Întreprinderile respective își ameliorează și fortifică poziția lor financiar-economică și capacitățile competitive.

Este bine cunoscut faptul că creșterea economică în țările mici, sărace, dar cu o economie deschisă, cum este Republica Moldova, depinde, într-o mare măsură, de capacitatea lor de a atrage investiții și tehnologii străine, și de a vinde mărfuri competitive pe piața externă.

Este stringent necesar de a depăși *dependența excesivă* a Republicii Moldova de piețele din țările CSI și de a lărgi considerabil sortimentul, de a spori calitatea produselor, ceea ce va contribui la creșterea competitivității și volumului mărfurilor exportate, în special, pe piețele țărilor europene.

Nișele de avantaj competitiv ale Republicii Moldova sunt condiționate de anumite avantaje ce se bazează pe ***trei factori principali***:

- disponibilitatea forței de muncă ieftine și calificate;
- fertilitatea solului și clima;
- amplasarea geografică a țării ca o punte de legătură între Vest și Est.

Un avantaj comparativ ar fi creșterea volumului produselor cu o valoare adăugată înaltă, cum ar fi: roșiile, merele, strugurii de masă; textile și confecții; asamblarea echipamentului electronic; sectorul tehnologiilor informaționale etc. [2].

Activitatea cu cea mai înaltă eficiență economică și socială, prin esența sa, trebuie să fie și, de cele mai dese ori este, cercetarea științifică și în domeniile activității umane asociate ei. Activitățile în ***domeniile „cercetare – inovare – dezvoltare”*** interconectate în lanț, asigurate de savanți și specialiști de înaltă calificare, asistate de un management performant, generează un efect economico-social net superior oricărei altei activități. Și acest efect înalt este determinat de faptul că o cercetare științifică veritabilă generează ca rezultat principal căi, mijloace și metode de soluționare a unei sarcini de orice gen cu un ***randament energetic maxim***, adică cu un raport maxim dintre efectul scontat obținut și costurile respective. Sau, ***în cazul domeniului economic***, – obținerea unei unități de utilitate economică cu o cantitate de energie minimă, materializată sub orice formă.

Concluzii

Ținând cont de abordările teoretice și ale esenței noțiunii de paradigmă, de fundamentările expuse mai sus, putem formula următoarele patru principii conceptuale-metodologice de bază ale elaborării unei noi paradigme.

1. Paradigma trebuie să fie generală și recursivă.

2. Condițiile indispensabile pentru schimbarea și instalarea unei noi paradigme dominante.

3. Orice paradigmă nouă trebuie să asigure o mai bună definire a domeniului său de studiu.

4. Noua paradigmă trebuie să posede capacități cognitive superioare paradigmei precedente.

În baza investigațiilor efectuate în cadrul prezentului articol putem identifica, cu un anumit grad de relativitate, zece componente (factori, politici) care ar trebui, în opinia noastră, să constituie pilonii centrali și forța motrice ale noii paradigme de creștere economică calitativă, paradigmă necesară și valabilă, în primul rând, pentru cazul Republicii Moldova.

Referințe bibliografice

1. Noțiunea de paradigmă. Disponibil: <http://www.yoio-vise.blogspot.com/2010/12/notiunea-de-paradigma.html> [accesat 4 iunie 2012].
2. Raportul Național al Dezvoltării Umane. Disponibil: http://www.undp.md/publications/2006NHDR/Raport_RO.pdf
3. Raportul Național al Dezvoltării Umane [accesat 4 iunie 2012].